

Dugga 1 i Matematisk grundkurs

2017-09-16 kl 8.00–11.00

Inga hjälpmedel är tillåtna (penna, radergummi, linjal, passare och gradskiva *får* användas).

Lösningarna skall vara fullständiga, välmotiverade, ordentligt skrivna och avslutade med ett svar. Svaren ska förstås ges på så enkel form som möjligt.

Kom ihåg att skriva program och grupp på omslaget.

Uppgifterna bedöms med 0–3 poäng. För godkänt betyg (G) räcker 7p. Poängen på godkända duggor summeras och avgör slutbetyget.

Svar m m finns att hämta på kurshemsidan efter tentamens slut. Resultat meddelas via e-brev.

1. (a) Beräkna $\sum_{n=-1}^{104} \frac{1}{3^{2n}}$. (1 p)

(b) Bestäm imaginärdelen till $z = i \frac{4+i}{1-2i} - 2i$. (1 p)

(c) Bestäm största värdet av $f(x) = 10x - 2x^2 - 16$ med hjälp av kvadratkomplettering. (1 p)

2. Lös olikheten $\frac{2x}{x^2 + x - 12} \leq 1$.

3. Lös ekvationen $|3 - 2t| - |t + 2| = t$.

4. Bestäm en ekvation för den cirkel med centrum i $(1, 3)$ som tangerar linjen $y = \frac{1}{2} - 2x$. För full poäng krävs en lagom stor och omsorgsfullt ritad figur.

5. Ekvationen $p(z) = z^4 - iz^3 - (6 - 6i)z^2 + (6 + 8i)z - 16 + 12i = 0$ har minst en rent imaginär rot. Lös ekvationen fullständigt.

Lösningförslag TATM79 2017-09-16

1. (a) Summan är geometrisk med kvoten $q = 1/9$ och 106 termer. Alltså,

$$\sum_{n=-1}^{104} \frac{1}{3^{2n}} = 9 \cdot \frac{1 - \left(\frac{1}{9}\right)^{106}}{1 - \frac{1}{9}} = \frac{81}{8} \left(1 - \left(\frac{1}{9}\right)^{106}\right).$$

- (b) Först skriver vi om z på formen $a + ib$:

$$z = i \frac{4+i}{1-2i} - 2i = i \frac{(4+i)(1+2i)}{5} - 2i = \frac{2}{5}i - \frac{9}{5} - 2i = -\frac{9}{5} - \frac{8}{5}i.$$

Här ser vi direkt att imaginärdelen blir $-\frac{8}{5}$.

- (c) Vi kvadratkompletterar och finner att

$$\begin{aligned} f(x) &= -2(x^2 - 5x + 8) = -2 \left(\left(x - \frac{5}{2}\right)^2 - \frac{25}{4} + 8 \right) \\ &= -\frac{7}{2} - 2 \left(x - \frac{5}{2}\right)^2. \end{aligned}$$

Det är här tydligt att $f(x) \leq -\frac{7}{2}$ med likhet endast då $x = \frac{5}{2}$. Största värdet är alltså $-\frac{7}{2}$.

Svar: (a) $\frac{81}{8} \left(1 - \left(\frac{1}{9}\right)^{106}\right)$ (b) $-\frac{8}{5}$ (c) $-\frac{7}{2}$.

2. Först skriver vi om olikheten för att få något som är enklare att studera:

$$\frac{2x}{x^2 + x - 12} \leq 1 \Leftrightarrow \frac{x^2 - x - 12}{x^2 + x - 12} \geq 0 \Leftrightarrow \frac{(x-4)(x+3)}{(x+4)(x-3)} \geq 0.$$

Vi gör ett teckenschema för det funna uttrycket.

	-4	-3	3	4	
$x+4$	-	0	+	+	+
$x+3$	-	-	0	+	+
$x-3$	-	-	-	0	+
$x-4$	-	-	-	-	0
$\frac{(x-4)(x+3)}{(x+4)(x-3)}$	+		-	0	+
		-	0	+	+

Vi ser ur tabellen att uttrycket är icke-negativt precis då $x < -4$, $-3 \leq x < 3$, eller $x \geq 4$.

Svar: $x < -4$, $-3 \leq x < 3$ eller $x \geq 4$.

3. Beloppen definieras enligt

$$|t+2| = \begin{cases} t+2, & t \geq -2, \\ -t-2, & t \leq -2 \end{cases} \quad \text{och} \quad |3-2t| = \begin{cases} 3-2t, & t \leq \frac{3}{2}, \\ 2t-3, & t \geq \frac{3}{2}. \end{cases}$$

Speciellt intressanta punkter (där något växlar tecken) för de olika beloppen som ingår i ekvationen är $t = -2$ och $t = \frac{3}{2}$. Vi delar upp i tre olika fall.

Fall 1: $t \leq -2$. Då är

$$|3 - 2t| - |t + 2| = t \Leftrightarrow 3 - 2t + t + 2 = t \Leftrightarrow t = \frac{5}{2},$$

vilket *inte* ligger i rätt intervall.

Fall 2: $-2 \leq t \leq \frac{3}{2}$. Då är

$$|3 - 2t| - |t + 2| = t \Leftrightarrow 3 - 2t - t - 2 = t \Leftrightarrow t = \frac{1}{4},$$

vilket ligger i rätt intervall. Alltså är $t = \frac{1}{4}$ en lösning.

Fall 3: $t \geq \frac{3}{2}$. Då är

$$|3 - 2t| - |t + 2| = t \Leftrightarrow 2t - 3 - t - 2 = t \Leftrightarrow -5 = 0,$$

vilket inte är sant. Alltså inga lösningar här.

Svar: $t = \frac{1}{4}$.

4. Cirkeln kan beskrivas med ekvationen

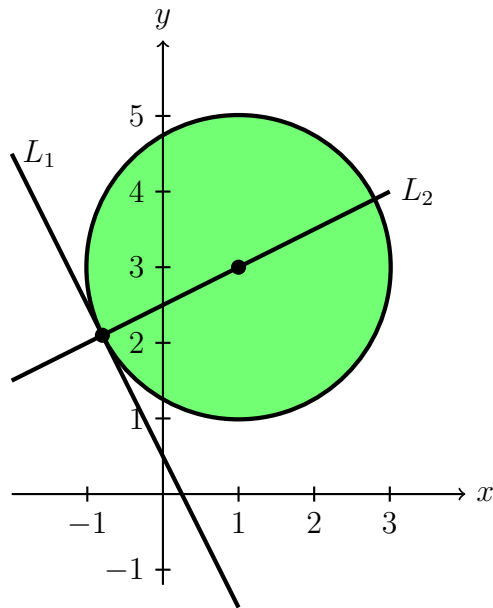
$$(x - 1)^2 + (y - 3)^2 = r^2,$$

där $r > 0$ är radien (i nuläget okänd). Om linjen $L_1 : 2y = 1 - 4x$ ska tangera cirkeln måste linjen L_2 som går genom cirkelns mittpunkt och tangeringspunkten vara vinkelrät mot L_1 . Således har L_2 riktningskoefficienten $\frac{1}{2}$ och eftersom $(1, 3)$ ligger på L_2 måste $2y = x + 5$ vara ekvationen för L_2 . Tangeringspunkten där L_1 tangerar cirkeln måste sammanfalla med skärningspunkten mellan L_1 och L_2 . Linjerna skär varandra när $x + 5 = 1 - 4x \Leftrightarrow x = -\frac{4}{5}$. Den eftersökta punkten blir således $\left(-\frac{4}{5}, \frac{21}{10}\right)$. Vi kan nu räkna ut cirkelns radie:

$$r^2 = \left(-\frac{4}{5} - 1\right)^2 + \left(\frac{21}{10} - 3\right)^2 = \frac{81}{25} + \frac{81}{100} = \frac{81}{20},$$

så radien är alltså $\frac{9}{\sqrt{20}}$.

Vi ritar en figur och ser till att allt verkar rimligt.

Svar: $(x - 1)^2 + (y - 3)^2 = \frac{81}{20}$.

5. Låt $z = iy$, $y \in \mathbf{R}$, vara en rent imaginär rot till $p(z)$. Då är

$$0 = p(iy) = y^4 - y^3 + (6 - 6i)y^2 + (6i - 8)y - 16 + 12i$$

ekvivalent med

$$y^4 - y^3 + 6y^2 - 8y - 16 = 0 \quad (1)$$

och

$$-6y^2 + 6y + 12 = 0, \quad (2)$$

där vi delat upp i real- och imaginärdel (eftersom vi vet att $y \in \mathbf{R}$). Vi löser ekvation (2):

$$-6y^2 + 6y + 12 = 0 \Leftrightarrow y^2 - y - 2 = 0 \Leftrightarrow \left(y - \frac{1}{2}\right)^2 = \frac{9}{4} \Leftrightarrow y = 2 \text{ eller } y = -1.$$

Här är alltså två kandidater. Kontroll i ekvation (1) visar direkt att $p(-i) = p(2i) = 0$. Således erhåller vi att $(z + i)(z - 2i) = z^2 - iz + 2$ är en faktor i $p(z)$. Polynomdivision leder till resultatet

$$p(z) = (z + i)(z - 2i)(z^2 - 8 + 6i).$$

Vi hittar rötterna till den sista faktorn. Låt $z = a + bi$ med $a, b \in \mathbf{R}$. Vi söker lösningar till

$$z^2 = 8 - 6i \Leftrightarrow a^2 + 2abi - b^2 = 8 - 6i \Leftrightarrow \begin{cases} a^2 - b^2 = 8, \\ 2ab = -6. \end{cases}$$

Vidare gäller att

$$a^2 + b^2 = |z|^2 = |z^2| = |8 - 6i| = \sqrt{100} = 10,$$

så $2a^2 = 18 \Leftrightarrow a = \pm 3$. Om $a = 3$ blir $b = -1$ och om $a = -3$ blir $b = 1$ enligt ekvationen $2ab = -6$. Således måste $z = 3 - i$ och $z = -3 + i$ vara lösningarna.

Svar: $p(z) = 0$ då $z = -i$, $z = 2i$, $z = 3 - i$, eller $z = -3 + i$.